

“Considerem Carles Santos un dels artistes més importants que ha donat el nostre país en tota la seua existència.” I, en sentir-ho, Santosriu. I somriu Emili Payà, cap de programació de l'Octubre Centre de Cultura Contemporània (OCCC), que és qui ha pronunciat a consciència la frase contundent. I continua: “És un orgull i una necessitat que estiga present a la ciutat de València.” Encara més: cal també “celebrar que el primer lloc on l'exposició itinera sigui València, precisament”: la veu és ara de Manuel Guerrero, que ha comissariat la mostra, i que rebla: “No podia ser d'una altra manera.”

La “capacitat d'humor i celebració” que, en descripció de Guerrero, travessa la creativitat santiana, tot revisant la tradició musical, transformant-la, transgredint-la i creant nous espais sonors i vitals”, ha estat un èxit impactant a Barcelona, també en forma d'exposició: més de 200.000 persones la van convertir en una de les més visitades del 2006. Ara, amb l'organització del KRTU del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Fundació Joan Miró i l'OCCC –i el suport de l'Ajuntament de Vinaròs, la Fundació Caixa Vinaròs, la SGAE i Acció Cultural del País Valencià–, i abans també d'emprendre rumb a Berlín, París i Girona, recalca a València fins passades les falles, amb explícita voluntat d'incidència.

Efectivament. Adaptada per a l'espai emblemàtic i disposada a fer-se'l tot seu d'un glop, l'exposició “Carles Santos. Visca el piano!” s'ha instal·lat a l'Octubre amb totes les conseqüències: són busts de Bach i pianos amb orelles i taronges elèctriques i la polpa de Santa Perícia de Clavicònia –en fotos– i una pianola mecànica i un gran, immens, plat d'amanida. Per exemple només, ja que ni de bon tros no pretendríem, ara, resumir l'univers Santos en cap llista, ni escueta ni llarga ni res. Per començar a abastar-lo hi ha l'exposició sencera, i el catàleg que se n'ha editat, i les noves propostes que ara mateix prepara el geni de Vinaròs (un treball amb Pere Portabella que, dit sigui de passada, tot just ara acaba de rodar a València mateix).

Anem, per tant, a pams: l'exposició, bo i prenent com a fil conductor el piano –no debades és, recorda Guerrero, a

L'exposició ‘Carles Santos. Visca el piano!’ comença itinerància. Des de la Fundació Joan Miró, a Barcelona, on va ser concebuda, salta ara a València: fins al 25 de març, a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània s'instal·la l'univers Santos.

Una orgia de piano

més de “la seva principal eina de treball, també el principal element simbòlic i emblemàtic de Carles Santos”–, presenta un complet univers metafòric i creatiu: perquè, si, com va escriure algú, al principi fou el piano –i, amb ell, la música–, des d’aquí va anar “ampliant la seva obra cap a altres camps de creació”: perquè Santos és composició musical i interpretació, però també cinema (per mà, recorda Guerrero, de la “providencial trobada amb dos grans creadors de l’avantguarda catalana, Joan Brossa i Pere Portabella” –amb qui va compartir estada a la presó Model de Barcelona–), treball escenogràfic, obra

textual i conceptual, fotografia, poesia sonora... I una carnalitat perversa i alegre i imaginativa que li és, igualment, tret característic.

“Amb qualsevol cosa pots produir tot un món, que s’autoalimenta”, apunta amb naturalitat el mateix Carles Santos. Ho diu arran de repassar el muntatge de l’exposició, que descriu gràficament: “una orgia de piano” i/o “una urticària de piano”, segons com vingui o vagi o es vegi. “Ara me la torno a mirar –continua– i veig la quantitat de coses que es poden fer amb un piano. I qui diu un piano, diu una moto, o una càmera.” I rebla encara, després d’una pausa:

“Potser algú pensarà que són les coses que no s’hauria de fer amb els pianos, però...”

Val a dir que el mateix artista s’acuita a aclarir malentesos: “És clar que la gent té dret a dir o pensar el que vulgui, però no accepto que em diguin provocador: mai no ha estat la meua intenció ser-ho. El problema no és tant meu com de qui se sent provocat.”

De cap a peus. “L’obra inclassificable, multidisciplinària i admirable de Carles Santos, produïda al llarg de 35 anys, és encara avui, en gran part, desconeguda. Pianista, compositor, artista conceptual, *performer*, director musical i teatral, director i guionista de films, artífex d’espais escènics i d’impactants imatges visuals i d’objectes per als seus espectacles musicals, Carles Santos és un dels creadors més inquietos i sorprenents de la cultura catalana actual.”

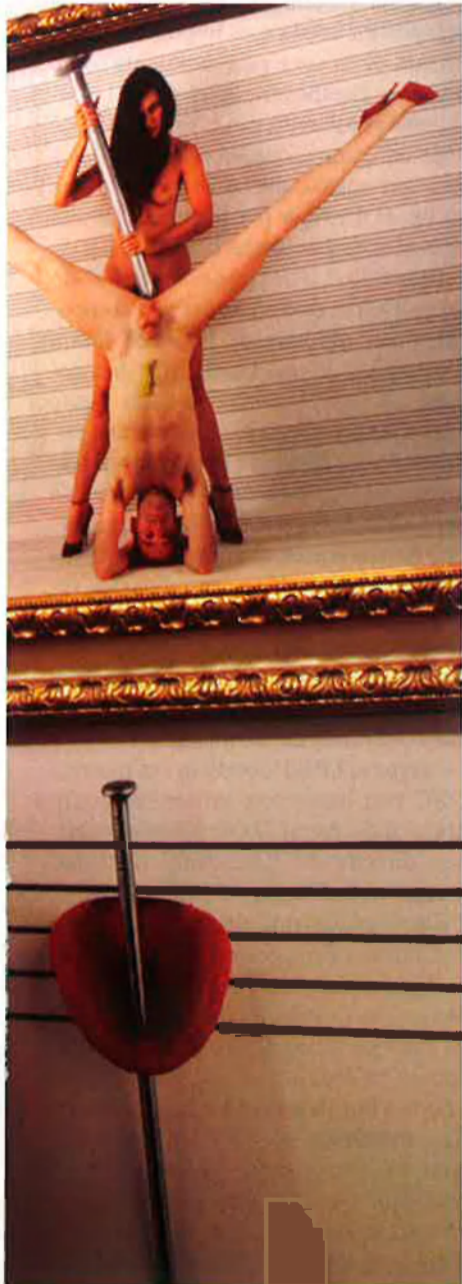
Així comença el text de Manuel Guerrero al catàleg que completa l’exposició –i viceversa– i amb el qual es conjura un problema important: “El caràcter efímer de la interpretació, de les accions musicals i teatrals, i el mateix esperit vital i personal, indomable, de Carles Santos, refractari a qualsevol mena d’encasellament, improvisador sovint, però alhora extremament perfeccionista amb les seves obres, han ocasionat que moltes de les seves creacions sonores, textuales, escèniques o visuals no hagin estat escrites, enregistrades o arxivades.” D’aquí la importància, per tant, de l’edició d’aquestes 500 pàgines, que són, en definició de Manuel Guerrero, “conjuntament amb l’exposició, l’intent més important d’inventariar, ordenar i estudiar l’obra de Carles Santos”: “Sens dubte, un recorregut per la seva evolució vital i creativa, una recuperació i revisió de les seves obres filmiques, musicals, textuales, teatrals i artístiques, així com de les seves múltiples col·laboracions amb altres creadors, ens permetran de tenir una imatge més precisa i complexa” de la seva obra.

És per això que hi ha els textos del mateix Guerrero o de Josep Ruvira –“una de les persones que més ha estudiat l’obra de Santos”– o de l’antic director del Festival d’Edimburg, Brian McMaster, o del *pope* de l’art contemporani a

Què hi ha a l’OCCC?

D’entrada, una plata d’enciam ben amanida amb oli i sal. Va ser el teló de fons de *Ricardo i Elena* (2000) i ara dona la benvinguda al món Santos que ha pres l’Octubre a l’assalt. Tota la plaça de la planta baixa queda dedicada als elements escenogràfics d’alguns dels espectacles musicals més representatius de la Companyia Carles Santos, “fruit de la col·laboració entre el de Vinaròs i Mariaelena Roqué”: busts de Johan Sebastian Bach com els que es van veure a *La pantera imperial* (1997); la pianola mecànica Lligatòria, “la qual s’anirà movent per l’espai interpretant diverses composicions musicals” santianes, o alguns *Pianos intervinguts* creats a posta per a l’exposició. D’aquests pianos també se’n trobarà el visitant a l’espai del soterrani, juntament amb les fotografies de les sèries *La polpa de Santa Perícia de Clavicònia* (1995) i *Caligaverot* (1999). I, a la sala d’actes, aïllada acústicament i a les fosques, s’hi veuen els films i vídeos de Santos, a més de fragments d’accions i espectacles musicals de la seva companyia, en un muntatge realitzat pel mateix compositor.

I tiratges fotogràfics de les imatges originals de Santos per als cartells dels espectacles. I escenes retratades. I més.

“És clar que la gent té dret a dir o pensar el que vulgui, però no accepto que em diguin provocador: mai no ha estat la meva intenció ser-ho. El problema no és tant meu com de qui se sent provocat”

Alemanya, René Block, o d'Oriol Bohigas o de Pere Portabella, posem per cas. A més de les imatges a tota plana dels muntatges escenicomusicals de Santos (des de *Beethoven, si tanco la tapa que passa?*, de l'any 1982, on es van encetar el que Ruvira anomena “els combats eròtics amb el piano”, fins a *La meua filla sóc jo*, del 2005), al llibre també hi ha espai per als treballs fotogràfics, per a una intensa conversa amb el vinarosenc, una selecció de textos del mateix artista i, en la part d'inventari, la cronologia i la discografia, la llista dels espectacles musicals, la filmografia i videografia i la selecció bibliogràfica. Imprescindibles, perquè, com diu Desidèria Caxau i escriu Carles Santos, “memòria és una paraula apresada que no correspon amb res que pugues trobar enredant els meus cabells”.

“Hi ha alguna imatge sagrada que pugui resistir al furor iconoclasta i carnavalesc de Carles Santos?”, es pregunta retòricament Manuel Guerrero i, probablement, ho poden fer també bona part dels visitants d'aquesta exposició, dels assistents a qualsevol dels impactants espectacles santians. I no és difícil imaginar aleshores l'artista alçant els braços i clamant, senzillament: “Déu de déu redéu caxufлот de verborria i clau-pem de lleponàs. No xaurritges lo llata-folls i xurruteiges lo foradall couplejat de redéu de flacalló”.

Núria Cadenes

Ferran Sor, la costosa recuperació del gran compositor català romàntic

Ferran Sor (Barcelona, 1778 – París, 1839), a part de ser un gran referent guitarrístic mundial, va ser el compositor català més universal del període romàntic. Va escriure ballets, simfonies, cançons, una òpera... Però, en ser acusat d'afrancesat, fugí amb la retirada de les tropes napoleòniques. Triomfà en llocs com París, Londres o Moscou. El pianista Josep Maria Roger ha publicat ‘Sor in London’ (Tritó), llibre que recull la seva música per a piano a quatre mans. La seva obra s'incorpora avui en repertoris d'orquestrades i músics, però encara té molt camí per fer.

“Sor va ser ‘víctima’ de la seva música per a guitarra, en què va ser un pioner i un innovador a escala mundial. La resta de la seva producció ha quedat negligida i oblidada, tot i que fou el compositor català més important i interessant de la seva generació, que se situa, com Beethoven, en el pas del clasicisme al romanticisme. També s'ha de tenir en compte que va treballar més a fora que aquí, i que va ser proscrit i es va haver d'exiliar per haver col·laborat amb el règim de Josep Bonaparte.”

Aquest és el retrat que fa el musicòleg Josep Dolcet de Ferran Sor, un compositor que últimament ha estat motiu d'actualitat. D'una banda, per una novetat discogràfica: els pianistes Josep Maria Roger i Rumiko Harada han publicat *Sor in London* (Tritó), l'obra pianística de Sor a quatre mans, formada per valsos i una sonata. De l'altra, perquè durant aquest any passat la música de Sor ha pujat a l'escenari diverses vegades. Josep Pons i l'Orquestra Nacional d'Espanya han interpretat l'obertura del ballet *Hercule et Omphale* a Madrid; Vassily Petrenko i l'OBC han tocat l'obertura del melodrama *L'Elvira portuguesa* i Paul Goodwin i la mateixa OBC han interpretat la tercera simfonia. A més, per al 2007, Neville Marriner, director de l'Academy of Saint-Martin-in-the-Fields, i l'Orquestra de Cadaqués faran una gira al mes de març per Girona, Saragossa i Pamplona amb la interpretació de l'obertura del ballet *Hercule et Omphale* i les tres simfonies de Sor, que el segell Tritó enregistrarà i editarà en disc.

Ferran Sor va tornar a l'escena catalana i internacional el 1997, amb l'estrena d'una obra seva de joventut, l'única òpera que va compondre –i que no s'ha conservat completa–, *Il Telemaco nell'isola di Calipso*. Per recuperar-la, el